

Støj og stilhed

EN BEDEMANDS REJSE

Henrik Juul Jensen

ROMAN

POLITIKENS FORLAG

Af samme forfatter

Afterbeat. En samtale med Klaus Rifbjerg, doku-fiktion 1996

Katedralen i Nevers, cd 1999

Stenhuset, roman 2002

Bjørn Nørgaard. En billedhuggers verden, portrætbog 2007

Tak til Statens Kunstråd for legater
under udarbejdelsen af denne bog.

Henrik Juul Jensen

Støj og stilhed

POLITIKENS FORLAG

Til Hans

I dårer der ikke tror på elskov –
kom til min grav og nævn min elskedes navn
og I vil høre et jubelråb fra jordens dyb.

Hafiz, Persien, 1324-1390

I

En fisker står i sin jolle ude på havet. Bjergene bag ham på øen Hvar er blå. Han kaster sit net. Det er forår, sen eftermiddag. Havet er blik. Undertiden ser det ud som om han går på vandet. Det gør han selvfølgelig ikke. Han er fisker.

Eftermiddagens lave sol kaster lange skygger fra palmerne. Måske er det her jeg skal finde historien om Nada og Andreas? I min egen skygge som lige nu strækker sig et par meter mod øst på den stenede strand her i Podaca.

Jeg har været på vej længe, men jeg har ikke kunnet fortælle. Hvorfor ved jeg ikke. Måske fordi historien om Andreas og Nada endnu ikke har fundet sin afslutning. Men der er sikkert også andre grunde, som jeg ikke kender til.

Her er ingen mennesker, kun en enkelt hund der gør, og et par af de lokale som brænder kvas af på stranden. Og en masse fisk kunne jeg se. Under havets overflade.

Jeg har været ude at svømme. En tur langs kysten. Jeg tænkte på Nada og Andreas. Det gør jeg stadigvæk. Det gør jeg hele tiden. Måske fordi mødet med Nada gjorde mig stum. Sådan som han fortalte om hende. Måske fordi Andreas sammen med Nada har levet et andet liv end sprogets, som er mit.

Måske fordi hans kærlighed til Nada, besættelsen af hen-

des krop, som han sagde uden at blinke, af hendes væsen, af kendes køn, af hendes stemme, af Nada som kvinde, har været den vej han måtte gå for at nå frem til det sted, hvor jeg befinder mig nu. Her på stranden i Podaca en sen eftermiddag i foråret med lav sol og lange skygger og en fisker i sin jolle ude på havet.

Han var ikke blevet ældre i den tid, sagde han. Kun min krop, sagde han, den ældes. Og det går hurtigt nu. Han sagde i det hele taget en masse banaliteter som jeg godt kender fra mit eget liv. Om jeg var dansk og forstod ham, bekymrede ham tilsyneladende ikke. Eller også har han bare spottet mig på stedet.

I begyndelsen trak jeg bare på skuldrene og lod det fise ind ad det ene øre og ud ad det andet. Men de blev sidende, banaliteterne. Det er jo sådan det er.

Han sagde også noget andet. Han sagde at hans lyst til Nada havde lukket op for hans lyst til livet, til den lille dreng med den store og undrende appetit som han var engang, og som han havde glemt.

Jeg er på én gang blevet både ældre og yngre, sagde han, og jeg har undgået den gamle mands utilfredsstillende lyst. Jeg har jo haft det hele, og ikke kun som en øjenfynd i min hverdag. Men det har ikke været uden omkostninger.

Og så smilede han, det der indfoldede, men alligevel helt befriede smil der gav indtryk af at han havde fået et kig ind bag forhænget til alverdens gåder.

Nadas væsen og krop og hans begær efter det hele på én gang, uden tøven, som var det sidste udkald, hvad det vel også var, havde lukket ned for hans behov for ensomhed.

Det var den omkostning han snakkede om. Han havde mistet ensomheden. Og det forstod jeg. Man finder ikke ensomheden, man skaber den selv. Det er i hvert fald min erfaring.

Så snart han var alene, havde han lyst til at være hos hende. Og når han var hos hende, havde han en bitter lyst til at være alene.

Før Nada var jeg for det meste sammen med de døde, sagde han, både de levende døde og dem i graven eller i urnerne. Der er så meget støj i verden, sagde han. Jeg leder efter en stilhed som ikke er dødens.

Fandt du den? spurgte jeg.

Han fandt den ikke. Selvfølgelig gjorde han ikke det. Men han fandt noget andet som han ikke havde ventet. Han troede det var slut med den slags pjat.

Jeg fandt kærligheden, sagde han, ikke den ophøjede og rene og harmoniske. Men den dugfriske og dæmoniske, sagde han, en valmueblomst i mit hjerte.

Jeg holdt den rå latter for mig selv. Romantisk og melankolsk, det var han også. Men jeg blev nødt til at lytte. Jeg kunne simpelthen ikke lade være. Han var på én gang så enfoldig og naiv og rørende som en lille dreng der leger med babu-biler i sandkassen, og så kunne han pludselig sige noget, som jeg er sikker på han måtte have fanget med en ket-sjer et eller andet sted ude i det ydre rum og gjort til sit eget.

Det var i hvert fald ikke ham der sagde det. Det kunne jeg høre. Jeg har et godt øre for den slags, ord og musik. Men det var ham der havde oplevet det. Det var jeg ikke i tvivl om.

Hvad var det jeg fandt? sagde han, fuldstændig uden at have bemærket min overbærende skepsis. Hvad var det for en kærlighed jeg fandt?

Det var ikke fordi han tænkte sig om. Eller blev fraværende. Eller så ud i intetheden for at hente lidt visdom hjem til de betrængte. Han var helt nøgtern. Han talte ikke til mig, han talte til en anden. En ven? Et vidne?

Jeg fandt det sidste krævende og overvældende brus af

følelser, sagde han, i min langsomt blottede krop – og han fortsatte efter en lille tøven, som i et stykke musik hvor betoningen pludselig ligger i pausen – når det at tænke er at være fuld af sorg.

Jeg forstod det ikke med det samme. Han snakkede som sproget kom til ham. Men jeg forstod uden at vide det og nikkede.

Ja? sagde han og så på mig.

Det var første gang han henvendte sig direkte til mig. Jeg nikkede igen. Men jeg sagde ikke noget. Det sidste overvældende brus af følelser i den langsomt blottede krop, når det at tænke er at være fuld af sorg, blev ved med at køre som en båndsløjfe i mit hoved.

Og jeg fortsatte for mig selv, helt for mig selv, men i hans toneleje, og uden egentlig at forstå hvad jeg sagde ... når tvivlen melder sig om de intellektuelle belønningers uimodsagte overlegenhed.

Den nat havde jeg en drøm om en enhjørning og døden.

Jeg ligger et sted imellem dem, bag et væltet træ i en lysning i en skov. En sti går forbi, ned i en hulning og op igen.

Enhjørningen og døden mødes. De kommer fra hver sin ende af stien, enhjørningen hvid og smuk, nærmest dansende med sit snoede horn i panden. Døden som en vind, en tåge der fryser alt omkring sig til iskrystaller, en usynlig dæmon med uovervindelige kræfter.

De nærmer sig hinanden, døden og enhjørningen. De slås. Enhjørningen vinder. Tågen trækker sig tilbage hvor den kom fra. Enhjørningen forsvinder i skovtykningen med sænket hoved, den vender hovedet imod mig lige inden den forsvinder.

Jeg ved ikke om enhjørningen er såret. Men den er mærket. Jeg kan se at den har brugt alle sine kræfter.

Jeg mødte ham for et år siden i den lille havneby Gradac, ikke så langt herfra. Han flakkede hvileløst om på havnen. Jeg havde slået mig ned ved et bord uden for den lille fiskerestaurant Naše Malo Misto. Helt ude ved molen. Folk kom og gik. Og efterhånden som det blev mørkt, gik de nynnende ind i krostuen og kom syngende ud.

Et par turister stillede sig op og pissede i havnebassinet tæt ved mit bord. Det gjorde han også. Selv om han må have vidst at havet er en helligdom her, her i Kroatien. Man pisser ikke i havet. Alligevel stillede han sig op i et skræv og sendte en høj bue ud i bassinet. Så hev han op i bukserne. Vendte sig om.

Skål, sagde jeg og hævede glasset. Det var ment som en provokation. I hvert fald slet ikke som en invitation. Men han kom hen til mit bord og satte sig over for mig. Han sagde ikke noget. Ikke engang et nik til goddag.

Der gik et stykke tid. Han sad bare dér og så fraværende ud i mørket. Jeg sagde heller ikke noget. Han lignede en vagabond. Hans ansigt var vejrbidt og furet af rynker. Han havde stærke hænder, en bred hånd brunet af solen, blodårerne stod lidt frem på håndryggen, neglene var velsoignerede. Men han var ubarberet, korte, tætte stubbe, og han havde ikke meget hår på hovedet, jeg vil nærmest sige han

var skaldet. Hans hænder var absolut det der gjorde mest indtryk på mig, de savnede en kvinde, sådan så det i hvert fald ud.

Han var slank, muskuløs, nærmest benet. Omkring 60 år, vil jeg tro. Det tidspunkt i livet hvor man forsøger at få tingene til at falde på plads, selv om man godt ved at det ikke kan lade sig gøre. Hvor man ikke gider så mange svinkeærinder. Hvor man ikke gider mere snyd. Hvor tiden er blevet så kostbar som verdens dyreste diamant.

Han havde et par gamle, slidte hørbukser på, olivenfarvede, og røv i bukserne, de var holdt oppe og sammen om livet af et stykke snor, de to øverste knapper i gylpen var væk og bukselinningen fortil bukket op omkring snoren.

Hans skjorte var hvid og stoppet lemfældigt ned i bukserne, ikke noget med T-shirt her, og den var knappet næsten helt op i halsen. Flippen slidt, luven omkring halsen væk. Måske havde han ikke andre skjorter? Måske havde han rensat sit liv for alt andet end det allermost nødvendige? Hvad det så måtte være.

Men han havde en kniv, en meget smuk kniv, skæftet var narhvaltand, indfatningen omkring skæftet i begge ender sølv og bladet rustfrit stål fra Kiruna i Sverige. Det vidste jeg ikke dengang. Men jeg bemærkede at et eller andet var indgraveret i knivsbladet.

Han sad og legede med den, lukkede den op og i, lagde den fra sig på bordet et kort øjeblik, tog den igen, et ritual, en bedekrans ... han brugte den i hvert fald på samme måde.

Han bad ganske vist ikke til nogen eller noget. Han fortalte sit liv. Han var som en bog der slog sig selv op på en tilfældig side, og kniven var i hans hænder hele tiden.

Den var ikke et våben, den var ikke stor og frygtindgydende, otte centimeter, vil jeg tro, sammenfoldet. Man fik

lyst til at røre ved den, den havde personlighed. Eller også var det ham der gav den noget som gjorde den til mere end en ting.

En gang imellem tog han den op til ansigtet og trykkede den blidt mod sine læber, skæftet altså. Det var ikke et kys, det var kun en berøring, et kærtegn. Og han gjorde det ikke demonstrativt, han så ikke på noget tidspunkt sig selv udefra, tror jeg. Det var kniven han talte til. I hvert fald talte han som sagt ikke til mig, men til en eller anden anden som han havde i tankerne.

Om han var blevet vasket på det sidste, ved jeg ikke. Men han lugtede hverken hengemt eller af skidt. Havet lå jo også lige i nærheden. Tværtimod virkede han frisk og adræt på trods af sin alder og sit udseende.

Jeg tror han sov på stranden, han havde en gammel sovepose med sig, hans eneste bagage, også den var der slået en snor omkring. Nej, det var ikke en snor, det var det bælte han kunne have haft om livet. Alt hvad han ejede, havde han tilsyneladende gemt i sig. Og Nada var det dyrebareste smykke på bunden af kisten.

Han havde været ude på en lang rejse. Han var rejst ud for at lede efter Nada som var forsvundet. Han var rejst igennem Europa til Balkan for at finde Nada igen. Og en stilhed som ikke er dødens, men den store flods bugtede vej til sit udløb i havet.

Kald mig Andreas, sagde han, Andreas Ask. Jeg er bedemand. Eller det var jeg. Nu er jeg bare mig selv.

Han tændte en cigaret og smed tændstikken ud mod molen.

Bedemand, sagde jeg. Hvorfor bedemand?

Jeg kunne ikke få job dér sidst i 70'erne, sagde han, som antropolog. Så jeg sagde ja tak til et job som bedemand som

jeg fik tilbudt efter en begravelse på Assistens Kirkegård ... på grund af mit anstændige ydre og min smukke sangstemme.

Jeg var en anden dengang, sagde han og tog et hiv der kunne mærkes i mine lunger. Jeg var baryton. Nu er jeg bare hæs.

Der var ingen bitterhed i stemmen. Og han havde jo ret, han var hæs, lidt som Joe Cocker når han er værst. Men hans stemme gjorde det samme ved mig som Nadas mørke mezzo havde gjort ved ham.

Han tog kniven, som havde ligget på bordet et stykke tid, og stak den i lommen. Han rejste sig. Måske ses vi en anden gang, sagde han.

Og det gjorde vi. På den samme restaurant. Ved det samme bord. Og altid ved mørkets frembrud.